

مختصری از زنده گینامهء

استاد پوهاند دكتور مجاور احمد زیار

استاد پوهاند دكتور مجاور احمد زیار به تاریخ ۳۱/۳/۱۳۱۵ خورشیدی در یکی از روستاها واقع در دامنه های سپین غر به نام حصارک مربوط ولسوالی رود مزینه ولایت ننگرهار افغانستان در یک خانواده بی بضاعت چشم به جهان گشوده است. در سن ۹ ساله گی که هنوز شاگرد صنف سوم مکتب بود، از سایه پدر محروم شده و با مادر و دو برادر کوچکش زنده گی مشقتباری را تا پایان مکتب ابتدایه شش ساله متحمل گردیده است.

در سال ۱۳۳۲ خورشیدی با گذراندن امتحان شمول در زمرهء شاگردان مستحق لیلیه، چانس شمول در دارالمعلمین کابل را به دست آورد که تا سال ۱۳۳۷ آن را به پایان رسانید. سپس تحصیلاتش را در فاکولتهء زبان و ادبیات پوهنتون کابل، در رشتهء زبان و ادبیات پشتو تا درجهء لیسانس ادامه داد.

مدت چهار سال به حیث عضوی کادر علمی و تحقیقی فاکولتهء یاد شده و مؤسسهء زبانشناسی مربوط به گرد آوری و پژوهش گویش های برخی زبان ها در اطراف و اکناف کشور در چهار چوب پروژهء اطلس زبانشناسی افغانستان از سوی یونسکو و زیر نظر آریانا شناسان اروپایی پرداخت. در پاداش همین فعالیت های پژوهشی سکالرشپ کشور سویس را نصیب گردیده، تحصیلات عالی تا درجهء دوکتورای دیفل در رشته های زبانشناسی عمومی، آریان شناسی و نژاد شناسی در پوهنتون برن را به دست آورد.

پس از برگشت از سویس در آغاز سال ۱۳۵۱ خورشیدی (آوایل مارچ ۱۹۷۲ میلادی) کار تدریس در فاکولتهء زبان و ادبیات را از سرگرفت و در عین حال مسئولیت گرداننده گی مجلهء وژمه و نشرات دیپارتمنت زبان و ادبیات پشتو برایش سپرده شد.

پس از تحول ۷ ثور ۱۳۵۷م دتی ریاست مرکز بین المللی تحقیقات پشتو در اکادمی علوم افغانستان را با حفظ حقوق استادی پوهنتون به پیش برد. سپس رهسپار زندان پلچرخی گردید. بعد از رهایی از زندان به حیث عضو کمیسیون احیای موزیم ملی و همزمان عضو کمیتهء نظارت و کنترول نشرات رادیو - تلویزیون و اخبار و جراید کار کرد. به تعقیب آن ریاست سازمان صلح و همبستگی و دوستی افغانستان را به عهده گرفت.

از خزان سال ۱۳۵۹ تا اواخر سال ۱۳۶۲ خورشیدی به حیث رئیس فاکولتهء زبان و ادبیات پوهنتون کابل ایفای وظیفه نمود. از سال ۱۳۶۳ تا ۱۳۶۵ به صفت استاد مهمان وظیفهء تدریس افغانشناسی در شعبهء آریانا شناسی پوهنتون هومبولت برلین را به پیش برد. پس از برگشت به کشور باز هم وظیفهء استادی در فاکولتهء زبان و ادبیات را ادامه داد.

با سقوط حکومت دکتور نجیب الله و رسیدن مجاهدین بر سر قدرت در ۸ ثور ۱۳۷۱ کابل را همراه با فامیلش به قصد پشاور ترک گفت. مدتی به حیث استاد و رهنمای پروگرام ماستری و داکتری در دیپارتمنت پشتوی پوهنتون پشاور اشتغال داشت و در ضمن کار های پژوهشی ادبی، علمی و فرهنگی که در پهلوی تدریس از مصروفیت های همیشگی اش به شمار میروند، در آنجا ادامه داده، و افزون بر مقاله ها، شماری از کتاب های علمی و ادبی را به هزینهء شخصی به چاپ

سپرد. با وجود این همه مصروفیت های علایقش را با پوهنتون کابل یکسره قطع ننموده، با تحمل نا هنجاری های جاری در کشور در فاکولتهء مربوط، کار تدریس را ماهی یک هفته نیز به پیش برد.

اواخر سنبلهء ۱۳۷۵ مطابق سپتمبر ۱۹۹۶ با استفاده از ویزهء قانونی از سفارت انگستان در اسلام آباد رهسپار این دیار شده و تا اکنون زنده گی جلالی وطن را با فامیلش در شهر پوهنتونی اکسفورد به سر میبرد، ولی رشتهء پژوهش های علمی از راه ارتباط و همکاری با شعبات خاور شناسی پوهنتون های اکسفورد و لندن بیشتر از پیش ادامه داده و توانسته است، تا حال به تعداد ده اثر ادبی و زبانشناختی به چاپ رساند. ضمناً با شماری از نشریه های داخل و خارج کشور همکاری قلمی داشته است

استاد زیار کار شاعری و نویسنده گی را از صنف هشتم مکتب آغاز کرده و نخستین شعرش را به زبان فارسی در بهار ۱۳۳۴ خورشیدی سروده و از آن به بعد در مطبوعات کشور حضور فعالی داشته است. وی در مدت زمان پنجاه سال افزون بر ۲۰ دفتر شعر و داستان حدود ۱۳۰ اثر مستقل که بیشترین آن ها پژوهشهای گویشی در بیش از دوازده زبان افغانی، در راءس پشتو و فارسی دری را تشکیل میدهد، به قید نگارش آورده است.

دکتور زیار از بابت شمار آثار پژوهشی و آفرینشی همراه با بیش از دونیم هزار مقالهء علمی و ژورنالستیک به زبان های پشتو، فارسی، المانی و انگلیسی بالاترین رکارد بعد از علامه عبدالحی حبیبی در افغانستان را دارا میباشد. شماری آثار مستقل که تا حال از وی به چاپ رسیده اند، به ۳۸ جلد میرسند، از جمله کتب درسی، از قبیل: تیزس دکتورا (به زبان المانی)، دستور زبان پشتو، واژه شناسی

پشتو، طرز نگارش معیاری پشتو، قواعد ویژه شعر پشتو، پشتو و پشتون ها در روشنی زبانشناسی و فیلولوژی آریانی (ایرانی)...

آثار عمومی، مانند: فرهنگ واژه های نو در پشتو با معادلت های فارسی، عربی، اردو و انگلیسی، فرهنگ سرینه ها و پسینه های انگلیسی- پشتو، زبان ادبی خوشحال خان ختک. آثار آفرینشی، عبارتند از: گزینۀ داستان ها، یک رمان و ۱۷ دفتر شعر. از مقالات و تراجم مهمی استاد زیار به زبان های پشتو، فارسی، انگلیسی و المانی به گونه زیر خلاصه میشود:

مختصری پیرامون وجه تسمیۀ خراسان و ترکیبات اسمی زبان فارسی نشر شده در مجله خراسان، ارگان نشراتی مرکز زبان و ادبیات دری اکادمی علوم افغانستان، افغانستان مهد پیدایش نی، بلکه مهد پرورش فارسی دری است، از غلطی های مشهور دیرین تا واقعیت های علمی امروزین نشر شده در «آریانای بیرونمرزی»، ساختار اتنو- لن گوئیستیک افغانستان (به زبان انگلیسی در مجله بیاض، دهلی) و ساختار واژگانی پشتو (به زبان المانی در فصلنامه پشتو، اکادمی علوم افغانستان).

در راستای فعالیت های علمی پوهاند دکتور زیار همانا شرکت فعال وی در همایش های علمی در داخل و خارج از افغانستان میباشد، از جمله در دو همایش سالیانۀ « پژوهش در فرهنگ باستان و شناخت اوستا» در هامبورگ المان و گوتنبورگ سویدن در سال های ۱۹۹۸ و ۲۰۰۰ میلادی.

شخصیت برازنده و چند بعدی پروفیسر زیار به مثابه استاد دانشگاهی (با پیشینه ۳۵ ساله)، زبانشناس، ادبیاتشناس، نژاد شناس، پژوهشگر، شاعر، نویسنده، مترجم، نقاد ادبی و اجتماعی... و از همه اولتر، در حال حاضر به منزله یگانه متخصص ورزیده زبان های آریانی، اعم از باستانی و نوین در میان

دانشمندان و فرهنگیان افغانی، ایرانی و آریانا‌شناسان غربی دارای نام و نشانی بوده، نیم قرن از زنده گی اش را وقف شگوفایی و بالنده گی دانش و فرهنگ ملی نموده است.

استاد دکتور زیار در راستای عیار ساختن زبان مادری اش با معایر زبان‌شناسی نوین و بویژه آریان‌شناسی، نقش پیشاهنگانه داشته، بیشترین سعی و تلاش را در این زمینه به خرچ داده است. در عین زمان، یکی از نوگرایان و پایه گذاران شعر نو و آزاد در پشتو نیز به شمار می‌رود. چونانکه شاعر و نویسنده برجسته آقای بیرنگ کوهدامنی در طی یادداشتی که بر دفتری شعری شان «اند و ژوند» به سال ۱۳۶۶ به این ارتباط مینویسد :

« ... گذشته ازین، دکتور مجاور احمد زیار در راه تشکل زبان واحد معیاری و ادبی پشتو و وضع دانشواژه های نوین پشتو در برابر برخی اصطلاحات و واژه های خارجی کوشش های با یسته ی به سامان رسانیده است که بر ارباب علم و ادب پوشیده نیست. پوهاند دکتور زیار را میتوان از پیشگامان شعر آزاد پشتو دانست که از سال هاپیش قالب سنتی را شکسته و در اوزان آزاد تجربه های کرده که راه او را دیگران دنبال کرده اند. کوشش های این زبان‌شناس شاعر در راه نجات شعر پشتو از ابتدال و توقف نیز در خور یاد آوری است که با جسارت یک شاعر و منتقد نترس در این راه همیشه مبارزه کرده است.»

سید رفعت حسینی شاعر نامدار فارسی دری در ارتباط توصیف شخصیت چند بعدی پروفیسر زیار این قول یکی از بزرگان دانش و خرد را به جای دانسته است که : « شعر کمترین فضیلت او است.»

دکتور زیار به گونه بیکه از آفرینش های ادبی و نوشته های انتقادی و اجتماعی اش پیدا است، یکی از مبارزین سرسخت انقلابی به شمار رفته، قربانی های زیادی

را برای رها یی مردم عقب مانده و بلاکشیدهء کشورش از رنج و عذاب، درمانده گی و بد بختی متحمل گردیده است. با آنکه با حزب دموکراتیک خلق افغانستان و رهبری آن ، حتا در مدت زمان عضویتش سر سازگاری نداشته و آن را به هیچ وجه ایدال نمیدانست، ولی قطب مخالف متشکل از گروه های چپ و راست افراطی اعم از ماویست ها، ملی گرایان دست راستی، سیکتریست ها... که محور اصلی آن را بنیاد گرایان قرون وسطایی تشکیل میدادند، به هیچ صورت بدیل آن ندانسته و در مبارزه علیه آن خطر مرگ را بار ها پذیرا گردیده است.

ازایدیالوجی مارکسیستی با بینش نقادانه و بشر خواهانه پیروی کرده، مارکسیزم دولتی طراز ستالینستی و ماویستی را که سرنوشت میلیون ها انسان را در وجود دولت های توتالتاریستی شکست های فاجعه بار کنونی را در جنبش چپی و انقلابی به سطح همه ی جهان، به شمول کشور ما سبب گردیده، یکسره مردود می شمارد.

بنا به همین بینش بود که وی پیوستنش را با پیشگامان «نهضت آینده افغانستان» در همان سپیده دم پایه گذاری آن اعلام نموده، تا آرمان دیرینه اش را برای رهایی زحمتکشان کشور از ستم طبقاتی، فقر و تنگدستی تحقق بخشد.

www.ayenda.org